

Digital Government Development Agency

ประกาศสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

ที่ ๖ / ๒๕๖๕

เรื่อง มาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

.....

ด้วยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการข้อมูล และการทำงานให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล โดยดำเนินการควบคุมและพัฒนาคุณภาพข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน พร้อมใช้งาน เป็นปัจจุบัน สามารถบูรณาการและมีคุณสมบัติแลกเปลี่ยนกันได้ รวมทั้งมีการวัดผลการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลที่มีคุณภาพและต่อยอดนวัตกรรมจากการใช้ข้อมูลได้ ดังนั้น จึงได้จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ (Data Quality Assessment For Government Agency) เพื่อเป็นกรอบและเครื่องมือในการประเมินคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศ ในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลภาครัฐ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ (๒) มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พ.ศ. ๒๕๖๑ จึงออกประกาศ เรื่อง มาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ เลขที่ มสพร. ๓-๒๕๖๕ แบบท้ายประกาศฉบับนี้ เพื่อยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติภายในของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายสุพจน์ เจียรวุฒิ)

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

มาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล
(องค์การมหาชน)

DGA Community Standard

มสพร. 3-2565

DGA 3-2565

ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ
(DATA QUALITY ASSESSMENT FOR GOVERNMENT AGENCY)

เวอร์ชัน 1.0

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
สำนักนายกรัฐมนตรี

มาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูล
สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

มสพร. 3-2565

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
ชั้น 17 อาคารบางกอกไทยทาวเวอร์
108 ถนนรางน้ำ แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
หมายเลขโทรศัพท์: (+66) 0 2612 6000 โทรสาร: (+66) 0 2612 6011

ประกาศโดย
สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
สำนักนายกรัฐมนตรี
วันที่ 23 มีนาคม 2565

**คณะกรรมการจัดทำร่างมาตรฐาน ข้อกำหนด และหลักเกณฑ์
ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562**

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูษงค์ อุทัยภาค

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองประธานกรรมการ

นายวิบูลย์ ภัทรพิบูล

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

นางไอรดา เหลืองวิไล

กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โชติศรีรัต ธรรมบุษดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐวุฒิ หนูไฟโรจน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายสุพริศศักดิ์ ต้นตะโยธิน

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ
กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

นายพนชิต กิตติปัญญางาม

สมาคมการค้าเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการเทคโนโลยีรายใหม่

นายมารุต บุรณรัช

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

นางสาวปศิญา เชื้อดี

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

นายศุภโชค จันทระประทีน

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

นางสาวพลอย เจริญสม

นางบุญยิ่ง ชั่งสังจา

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

นายณัฐภา พาชัยยุทธ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

นายพัชโรดม ลิ้มปิยะเสียร

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

นางสาวพัชรี ไชยเรืองกิตติ

นางสาวสุภร สุขะตุงคะ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

นางสาวชนิษฐา ทศนาพิทักษ์

นายธีรวุฒิ ธงภักดิ์

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายกฤษณ์ โกวิทพัฒนา

นางสาวจันทิมา กันทาสัก

นายทรงพล ใหม่สาลี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นางกาญจนา ภู่มาลี

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวอรุชฎา เกตุพรหม

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

คณะกรรมการเทคนิคด้านมาตรฐานการจัดทำบัญชีข้อมูลภาครัฐ

ที่ปรึกษา

นายสุพจน์ เตียรุจดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษงค์ อุทโยภาศ

นายวิบูลย์ ภัทรพิบูล
นางไอรดา เหลืองวิไล

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
ประธานคณะกรรมการจัดทำร่างมาตรฐาน ข้อกำหนด
และหลักเกณฑ์ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการ
ให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562
สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

ประธานคณะกรรมการ

รองศาสตราจารย์ธีรณี อจลากุล

ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหาร
ข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ

คณะกรรมการ

นางสาวปศิญา เชื้อดี
นายธีรวุฒิ ธงภักดิ์
นายกฤษณ์ โกวิทพัฒนา
นางสาวจันทิมา กันทาสัก
นางสุนทรีย์ ส่งเสริม
นายมารุต บุรณรัช
นางสาวปริสสุทธิ์ จิตต์ภักดิ์
นางสาวเสาวลักษณ์ อินทร์บำรุง
นายปพนธ์ ธรรมเจริญพร
นายทรงพล ใหม่สาลี
นายมนต์ศักดิ์ โช้เจริญธรรม

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
สถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ
สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

คณะกรรมการและเลขานุการ

นางสาวอุรชฎา เกตุพรหม
นางสาวนพจิตร เหลืองช่อสิริ
นางกาญจนา ภู่มาลี
นายสารตย์ วัชรภรณ์

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบและเครื่องมือในการประเมินคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลภาครัฐ โดยหลักเกณฑ์ฉบับนี้ได้จัดทำตามมาตรฐานและแนวทางดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562
2. ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง ธรรมชาติของข้อมูลภาครัฐ

และได้มีการจัดงานประชาพิจารณ์เพื่อเปิดรับฟังความคิดเห็นเป็นการทั่วไป และนำข้อมูล ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกต ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐฉบับนี้จัดทำโดยฝ่ายมาตรฐานดิจิทัล ภาครัฐ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สำนักราชมนตรี

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

ชั้น 17 อาคารบางกอกไทยทาวเวอร์

108 ถนนรางน้ำ แขวงถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

หมายเลขโทรศัพท์: (+66) 0 2612 6000 โทรสาร: (+66) 0 2612 6011

E-mail: sd-g1_division@dga.or.th

Website: www.dga.or.th

คำนำ

ด้วยพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มาตรา 7 (2) กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐเพื่อเป็นหลักการและแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา 8 (3) กำหนดให้ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐตามมาตรา 7 (2) อย่างน้อยต้องประกอบด้วยการมีมาตรการในการควบคุมและพัฒนาคุณภาพข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน พร้อมใช้งาน เป็นปัจจุบัน สามารถบูรณาการและมีคุณสมบัติแลกเปลี่ยนกันได้ รวมทั้งมีการวัดผล

การบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลที่มีคุณภาพและต่อยอดนวัตกรรมจากการใช้ข้อมูลได้ ประกอบกับข้อ 4 (3) ของประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เรื่อง ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ กำหนดให้ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในระดับหน่วยงาน ต้องประกอบด้วยเนื้อหาอย่างน้อยในเรื่องการกำหนด มาตรการควบคุมและพัฒนาคุณภาพข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน มั่นคงปลอดภัย และไม่ถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว รวมทั้งสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนบูรณาการ และใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อ 4 (4) กำหนดให้การวัดผลการบริหารจัดการข้อมูล โดยอย่างน้อยประกอบด้วย การประเมิน ความพร้อมของธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐในระดับหน่วยงาน การประเมินคุณภาพข้อมูล และการประเมินความ มั่นคงปลอดภัยของข้อมูล

ในการนี้ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ในฐานะที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุน การปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมอบหมาย และดำเนินการร่างมาตรฐาน ข้อกำหนด และ หลักเกณฑ์ เสนอคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างมาตรฐาน ข้อกำหนด และหลักเกณฑ์ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และ แต่งตั้งคณะทำงานเทคนิคด้านมาตรฐานการจัดทำบัญชีข้อมูลภาครัฐ เพื่อจัดทำ **หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ ข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ** เพื่อเป็นกรอบและเครื่องมือในการประเมินคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐ ในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถ นำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนา ของประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลภาครัฐ

หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลฉบับนี้จะครอบคลุมกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Framework: DQAF) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นแนวทางการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเบื้องต้น และ เครื่องมือสำหรับการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น แบบตรวจประเมินคุณภาพ (DQA Checklist) เพื่อตรวจสอบกระบวนการเตรียมข้อมูลที่มีคุณภาพ และ แบบประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง (DQA Self-Assessment) เพื่อวัดผลลัพธ์ข้อมูล (Data Output) ตามมิติคุณภาพข้อมูล รวมทั้งแบบตรวจประเมิน การควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล (Data Quality Monitoring and Control Checklist) ตามกระบวนการจัดทำ ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ทั้งนี้ กระบวนการประเมินคุณภาพข้อมูลอาจกำหนดการดำเนินการเป็นระยะตามแต่ละตกลง กันภายในหน่วยงาน อาจเป็นรายเดือน รายไตรมาส ทุก 6 เดือน เป็นต้น โดยทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควร จัดทำรายงานสรุปเกี่ยวกับข้อจำกัดที่พบ และแผนปฏิบัติการซึ่งระบุ ระยะเวลาดำเนินการและความรับผิดชอบ เพื่อกำหนดข้อจำกัดที่ควรได้รับการจัดการ และเสนอให้คณะกรรมการธรรมาภิบาลข้อมูลหรือหัวหน้าหน่วยงาน พิจารณานอุมัติเพื่อดำเนินการตามแผนการจัดการคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานต่อไป

สารบัญ

1. บทนำ.....	1
1.1 หลักการและความจำเป็น	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	1
1.3 ขอบข่าย.....	2
1.4 บทนิยาม	2
2. แนวคิดการประเมินคุณภาพข้อมูล.....	3
2.1 สถานการณ์ด้านคุณภาพข้อมูล	3
2.2 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพข้อมูล	4
2.3 แนวคิดการประเมินคุณภาพข้อมูล.....	6
3. หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ.....	7
3.1 กรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ	7
3.2 เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง	10
ภาคผนวก	11
ภาคผนวก ก เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเองสำหรับหน่วยงานภาครัฐ	11
ภาคผนวก ข หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการสำหรับหน่วยงานภาครัฐ	11
บรรณานุกรม.....	15

มาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1. บทนำ

1.1 หลักการและความจำเป็น

โลกในปัจจุบันถูกผลักดันและเติบโตด้วยการขับเคลื่อนของดิจิทัล ข้อมูลกลายเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่ามากที่สุดขององค์กร การประกอบธุรกิจและกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของทุกภาคส่วนล้วนพึ่งพา และอาศัยข้อมูลในการสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบกับกระแสของข้อมูลขนาดใหญ่ หรือ Big Data ที่ทุกภาคส่วนกำลังให้ความสนใจและมีการตื่นตัวเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ เนื่องจากประโยชน์ที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ จะช่วยในการดำเนินงานในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำความเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมถึงประเทศไทยที่ภาครัฐมีนโยบายที่เตรียมพร้อมเข้าสู่ยุคของการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อประกอบการตัดสินใจ (Data Driven Decision) และการดำเนินงานของหน่วยงาน (Insight to Operation) การวิเคราะห์สถานการณ์วางแผนยุทธศาสตร์ แก้ไขปัญหา ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการให้บริการภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ส่วนมากพบว่าข้อมูลที่มีไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ และองค์กรส่วนใหญ่อาจยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของข้อมูล (Data Quality) ที่จะนำมาใช้ในทุกระดับ จึงทำให้ไม่อาจใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างสูงสุด

จึงเป็นเหตุผลหลักที่หน่วยงานภาครัฐควรตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมและบริหารจัดการคุณภาพข้อมูล จัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลและบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้เริ่มจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลและบัญชีข้อมูล (Data Catalog) ทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศ รวมทั้งกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติการบริหารจัดการข้อมูลของหน่วยงานที่มีความคืบหน้าในระดับหนึ่ง อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการข้อมูลภาครัฐอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำบัญชีข้อมูลหน่วยงานให้ได้มาตรฐานและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ จึงจำเป็นต้องมีการวัดผลการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปยังการนำข้อมูลไปใช้และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้ข้อมูลในทุกภาคส่วนต่อเนื่องกันไป

ดังนั้น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) หรือ สพร. ในฐานะหน่วยงานอำนวยการและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลมอบหมาย จึงจัดทำหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูล (Data Quality Assessment: DQA) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีความเข้าใจแนวคิดการประเมินคุณภาพข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน และมีตัวอย่างเครื่องมือในการประเมินคุณภาพข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ อันจะนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการให้บริการประชาชน

1.2 วัตถุประสงค์

จัดทำหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นกรอบและเครื่องมือในการประเมินคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลภาครัฐ

1.3 ขอบข่าย

หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลที่จัดทำขึ้นนี้ครอบคลุมกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Framework: DQAF) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเบื้องต้น และเป็นเครื่องมือสำหรับการประเมินคุณภาพข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) แบบตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Checklist) เพื่อตรวจสอบกระบวนการเตรียมข้อมูลที่มีคุณภาพ และ (2) แบบประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง (DQA Self-Assessment) เพื่อวัดผลลัพธ์ข้อมูล (Data Output) ตามมิติคุณภาพข้อมูล รวมทั้ง (3) แบบตรวจประเมินการควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล (Data Quality Monitoring and Control Checklist: DQA) ตามกระบวนการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ โดยเริ่มใช้สำหรับการประเมินคุณภาพข้อมูลในประเภทข้อมูลทะเบียน (Record) และ/หรือ Tabular Format Data ที่อยู่ใน Database ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและหน่วยงานภาครัฐมีการใช้งานเป็นประจำ ตามประเภทข้อมูลในรายการคำอธิบายข้อมูลส่วนหลัก (Mandatory Metadata) ในมาตรฐานของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วย แนวทางการจัดทำบัญชีข้อมูลภาครัฐ (มสพร. 1-2564) ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและหน่วยงานภาครัฐมีการใช้งานเป็นประจำ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลไปปฏิบัติจริงในหน่วยงาน โดยอ้างอิงตามมาตรฐาน ISO 8000-8:2015 Data quality — Part 8: Information and data quality: Concepts and measuring ซึ่งอธิบายแนวคิดพื้นฐานของคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศ และการนำแนวคิดนี้ไปใช้กับกระบวนการและระบบการจัดการคุณภาพได้อย่างไร นอกจากนี้ยังระบุข้อกำหนดเบื้องต้นสำหรับการวัดคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศเมื่อดำเนินการภายในกระบวนการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลของหน่วยงาน โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญได้แก่ ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล (Data Assessment Team) และ เจ้าของข้อมูล (Data Owner)

สำหรับการประเมินคุณภาพข้อมูลในประเภทอื่นๆ สามารถอ้างอิงตามมาตรฐานสากลหรือตามมาตรฐานของหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่กำกับดูแลข้อมูลประเภทนั้น ๆ กำหนดหรือประกาศใช้ อาทิ ประเภทข้อมูลสถิติสามารถอ้างอิงตามกรอบคุณภาพข้อมูลโดย สำนักงานสถิติยุโรป (Eurostat) หรือมาตรฐานที่สำนักงานสถิติแห่งชาติประกาศ และประเภทข้อมูลภูมิสารสนเทศเชิงพื้นที่ สามารถอ้างอิงตามมาตรฐาน ISO 19157:2013 Geographic information — Data quality หรือมาตรฐานที่สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ประกาศ ซึ่งในระยะต่อไปจะได้จัดทำเครื่องมือประเมินคุณภาพข้อมูล ที่เป็นการตรวจสอบด้วยระบบตามเงื่อนไขที่กำหนด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การตรวจสอบเบื้องต้น การตรวจสอบแบบซับซ้อนภายในชุดข้อมูล และการตรวจสอบข้ามชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน

1.4 บทนิยาม

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพมีดังนี้

1) คุณภาพข้อมูล (Data Quality) หมายถึง ข้อมูลที่ดี ได้มาตรฐานตามที่กำหนด กล่าวคือผลรวมของคุณลักษณะและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ข้อมูลซึ่งพึงประสงค์ทุกประการของผลการปฏิบัติงานตามดัชนีตัวชี้วัดคุณภาพและองค์ประกอบที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่เหมาะสมกับการใช้งาน ตอบสนองต่อการใช้งานตามภารกิจของหน่วยงาน และตรงตามวัตถุประสงค์

2) การประเมินคุณภาพข้อมูล (Data Quality Assessment) หมายถึง กระบวนการประเมินผลโดยภาพรวมว่า เมื่อได้มีการบริหารจัดการและกำกับดูแลคุณภาพข้อมูลแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพอย่างไร ทั้งนี้การตรวจสอบและประเมินคุณภาพจะต้องทำอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนมีการประกาศให้ทราบล่วงหน้าและกระทำโดยทีมผู้ประเมิน

3) **ความถูกต้อง และสมบูรณ์ (Accuracy and Completeness)** หมายถึง ข้อมูลถูกต้องแม่นยำ หรือข้อมูลที่ปราศจากข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อน หมายถึงขอบเขตที่ข้อมูลถูกต้องเชื่อถือได้ และความสมบูรณ์ของข้อมูล หรือข้อมูลไม่ขาดหาย กว้างพอและลึกพอสำหรับการใช้งาน ข้อมูลครบทั้งหมดตามที่ผู้ใช้ต้องการ

4) **ความสอดคล้องกัน (Consistency)** หมายถึง ข้อมูลถูกนำเสนอในรูปแบบเดียวกัน ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันล้วนมีความสอดคล้องหรือไม่ขัดแย้งกัน มีแนวคิด คำนิยาม วิธีการและรหัสที่ทำให้ข้อมูลจากต่าง ๆ แหล่งกันสามารถเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลา และบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งได้

5) **ความเป็นปัจจุบัน (Timeliness)** หมายถึง ข้อมูลเป็นปัจจุบันทันสมัยเพียงพอต่อการใช้งานและพร้อมใช้งานตามที่กำหนดและในกรอบเวลาที่กำหนดไว้ หรือมีข้อมูลทันต่อการใช้งานทุกครั้งตามที่ใช้ต้องการ

6) **ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy)** หมายถึง ข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้กับงานที่ทำอยู่ เป็นข้อมูลที่ผู้ใช้งานต้องการ หรือเป็นข้อมูลที่จำเป็นต้องทราบ มีมุมมองและความละเอียดเพียงพอต่อการนำไปใช้งาน

7) **ความพร้อมใช้ (Availability)** หมายถึง ข้อมูลเข้าถึงได้ง่าย หรือมีข้อมูลนั้นอยู่ สามารถใช้งาน ได้จริง และสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา

8) **ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล (Data Assessment Team)** หมายถึง คณะบุคคล/ทีมงานที่กำหนดขึ้นเพื่อทำหน้าที่การประเมินคุณภาพข้อมูลขององค์กร ในที่นี้อาจเป็นทีมบริกรข้อมูล (Data Stewards Team) หรือฝ่ายตรวจสอบภายใน หรือผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานเพื่อให้ไม่เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

9) **เจ้าของข้อมูล (Data Owner)** หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายในปฏิบัติงานให้รับผิดชอบข้อมูลที่ระบุไว้ ซึ่งรวมถึงผู้บังคับบัญชาของเจ้าของข้อมูลนั้นด้วย โดยทำหน้าที่กำกับดูแลตามธรรมาภิบาลข้อมูล ตลอดจนวงจรชีวิตของข้อมูลนั้น ๆ รวมทั้งทำหน้าที่กำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและจัดชั้นความลับของข้อมูล

2. แนวคิดการประเมินคุณภาพข้อมูล

2.1 สถานการณ์ด้านคุณภาพข้อมูล

คุณภาพข้อมูลนับเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินงานของทุกองค์กรที่ต้องการใช้ประโยชน์ข้อมูล การขาดข้อมูลที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้องค์กรมีต้นทุนในการดำเนินงานเพิ่มสูงขึ้น และไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ ในขณะที่องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมและบริหารจัดการเท่าที่ควร เห็นได้จากผลสำรวจ Data Governance Survey Results: A European Comparison of Data Management Capabilities in Banks ของบริษัทที่ปรึกษา PWC ที่ศึกษาการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์ 45 แห่งในทวีปยุโรป (ที่มา “คุณภาพของข้อมูล” กุญแจสู่ความสำเร็จของการวิเคราะห์ข้อมูล โดย พงษ์ศักดิ์ อชชะกุลวิสุทธิ หัวหน้าสายงานตรวจสอบบัญชี บริษัท PWC ประเทศไทย) พบว่า 2 ใน 3 ธนาคารที่ตอบแบบสำรวจแม้จะให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการข้อมูล แต่ยังคงขาดกระบวนการในการจัดการและปรับปรุงคุณภาพของข้อมูลอย่างยั่งยืน โดยดัชนีชี้วัดคุณภาพของข้อมูลที่ใช้อยู่นั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้มีการกำหนดให้ครอบคลุมปัจจัยในด้านอื่นๆ เช่น ความพร้อมใช้งาน ความทันต่อเวลา ความสอดคล้อง เป็นต้น สะท้อนถึงการขาดการบริหารจัดการคุณภาพข้อมูลภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลด้านธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐประจำปี 2563 ของ สพร. จากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 267 หน่วยงาน พบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 81.6 รับทราบแนวทางการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ แต่มีเพียง 7 หน่วยงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.6 เท่านั้นที่มีการประเมินคุณภาพข้อมูล ซึ่งเห็นได้ว่าภาครัฐส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการคุณภาพข้อมูล

ทั้งนี้ สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้ข้อมูลไม่มีคุณภาพเกิดจาก 1) ขาดการระบุถึงแหล่งข้อมูลหลัก และนิยามของการป้อนข้อมูลที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ใช้งานในแต่ละฝ่ายงานมีความเข้าใจข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยหลายส่วนงาน และบุคลากรในแต่ละฝ่ายมักให้ความสนใจเฉพาะกับหน่วยงานของตนเองเท่านั้น 2) ขาดการกำหนดผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูล หรือมีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ไม่เหมาะสม 3) ความไม่สม่ำเสมอของข้อมูลในระบบงานต่าง ๆ และ 4) ขาดการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคุณภาพของข้อมูลนั้น แต่ละองค์กรอาจมีรูปแบบและประเด็นที่ควรให้ความสำคัญที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของพันธกิจและความต้องการของแต่ละองค์กร

2.2 ความสำคัญของการประเมินคุณภาพข้อมูล

ด้วยปริมาณข้อมูลที่มีมากมีความหลากหลายของรูปแบบข้อมูล และมาจากหลายแหล่งข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงประเด็นคุณภาพของข้อมูล ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้นำข้อมูลไปใช้ควรตระหนักว่า ข้อมูลทั้งหมดที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ เพราะหากใช้ข้อมูลที่ไม่มีคุณภาพก็อาจจะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่ถูกต้องและส่งผลให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้จากเหตุผลดังกล่าว คุณภาพข้อมูลจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากการมีข้อมูลที่มีคุณภาพจะส่งผลให้ผู้ใช้เกิดความไว้วางใจและเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ วางแผน และประเมินผลการพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้องและทันเวลา ดังนั้น การประเมินคุณภาพข้อมูลถือเป็นหนึ่งในกระบวนการรับประกันคุณภาพข้อมูลของหน่วยงาน ข้อมูลที่มีคุณภาพสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าแก่องค์กรได้ คุณภาพข้อมูลเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ เพื่อลดความผิดพลาดของข้อมูลและพัฒนาข้อมูลให้มีคุณภาพ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ ซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพจะมีประโยชน์ในการ

- 1) **ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าแก่องค์กร** การประเมินคุณภาพข้อมูลจะช่วยให้องค์กรทราบถึงปัญหาข้อมูลและแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพข้อมูล
- 2) **ตัดสินใจและได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น** การประเมินคุณภาพข้อมูลจะช่วยให้องค์กรมีข้อมูลที่มีคุณภาพนำมาสู่การประกอบการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องการวางแผนและการตัดสินใจต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
- 3) **เพิ่มมูลค่าและคุณค่าในการดำเนินงานของหน่วยงาน** การประเมินคุณภาพข้อมูลทำให้องค์กรสามารถนำข้อมูลมาใช้เพื่อสร้างเป็นประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ รวมถึงการดำเนินการขององค์กรให้เป็นไปตามเป้าประสงค์
- 4) **สะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ** การประเมินคุณภาพข้อมูลเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ดังนั้นการประเมินคุณภาพข้อมูลจึงเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ของด้านธรรมาภิบาลข้อมูลภายในองค์กร

นอกจากนี้ การควบคุมและจัดการคุณภาพข้อมูลยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของคุณภาพผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่มีคุณภาพจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยหน่วยงานสามารถวิเคราะห์ข้อมูลในระดับต่ำไปจนถึงการวิเคราะห์ที่สลับซับซ้อนหรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง (Advanced Data Analytics) และสามารถบรรลุเป้าหมายการเข้าใจปัญหา (Hindsight) การมีข้อมูลเชิงลึก (Insight) และการคาดการณ์อนาคต (Foresight) ได้ ทั้งนี้ การควบคุมและจัดการคุณภาพข้อมูลควรประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) **ระบุขอบเขตและปัญหาด้านคุณภาพของข้อมูล** โดยระบุขอบเขตของข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ทำการศึกษากระบวนการและระบบงาน ทำความเข้าใจถึงแหล่งที่มาของข้อมูล การเชื่อมโยงกันของข้อมูลและระบบงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ การจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้เข้าใจถึงความหมาย และที่มาของข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น ๆ เช่น ผู้ที่นำเข้าข้อมูล ผู้ใช้งานข้อมูล เป็นต้น

2) **วิเคราะห์และทำการแก้ไขข้อมูลที่เกิดผิดพลาดให้ถูกต้อง** โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการจัดกลุ่มข้อมูลและตรวจหาข้อมูลที่ผิดปกติ เพื่อทำการแก้ไขข้อมูลเหล่านั้นให้ถูกต้อง พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องกันของข้อมูลจากระบบงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้องตรงกัน

3) **วางแผนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำอีกในอนาคต** โดยรวบรวมและจัดทำเอกสารความหมายของข้อมูล (Data Dictionary) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันของผู้ใช้งานในส่วนงานต่าง ๆ และเพื่อเป็นการลดความผิดพลาดจากการใช้ข้อมูลผิดความหมาย หรือ ผิดแหล่งที่มา นอกจากนี้ ต้องมีการสอบถาม และยืนยันกับส่วนงานเจ้าของข้อมูล หน่วยงานสารสนเทศ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจได้ถึงความต้องการ ครบถ้วน รวมทั้งมีการปรับปรุงเอกสารให้เป็นปัจจุบันอยู่เป็นประจำ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ซึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบในความถูกต้องของข้อมูลต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ควรปรับปรุงระบบงานสารสนเทศให้มีการจัดเก็บข้อมูลอยู่ในระบบฐานข้อมูลกลาง หรือ มีการเชื่อมโยงและตรวจสอบข้อมูลระหว่างระบบงาน ทั้งนี้ เพื่อลดการนำเข้าข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างระบบงาน พร้อมทั้งกำหนดการควบคุมที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของข้อมูล และป้องกันข้อผิดพลาด ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และควรจัดทำคู่มือวิธีการนำเข้าข้อมูล และคู่มือของระบบงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

4) **ติดตามการจัดการคุณภาพของข้อมูล** โดยจัดให้มีกระบวนการติดตามการแก้ไขปัญหาของข้อมูล และกระบวนการวัดคุณภาพของข้อมูลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพของข้อมูลในมิติต่างๆ ที่เหมาะสม อาทิ ความครบถ้วน ความถูกต้อง ความพร้อมใช้งาน ความทันต่อเวลา ความสม่ำเสมอ และความสอดคล้องกันของข้อมูล รวมทั้งมีการรายงานกับผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มั่นใจถึงการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในการรักษาคุณภาพของข้อมูลอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การประเมินคุณภาพข้อมูลถือเป็นหนึ่งในกระบวนการรับประกันคุณภาพข้อมูลของหน่วยงาน ข้อมูลที่มีคุณภาพสามารถช่วยให้การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าแก่องค์กรได้ ซึ่งการควบคุมและจัดการคุณภาพข้อมูลจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของคุณภาพผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่มีคุณภาพจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้การตัดสินใจวางแผนดำเนินงานในแต่ละเรื่องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในท้ายที่สุดจะส่งผลต่อภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนี้ *(ที่มา ระบบบัญชีข้อมูลภาครัฐ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ)*

1) **ประโยชน์ต่อภาครัฐ** ส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน สร้างความโปร่งใส โดยประชาชนหรือภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน วางแผนเชิงนโยบายโดยใช้ประโยชน์จากข้อมูลเปิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้เกิดการบูรณาการการใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน ส่งเสริมการสร้าง นวัตกรรมด้านข้อมูล และปรับปรุงการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

2) **ประโยชน์ต่อภาคเอกชน** นำข้อมูลเปิดไปต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ ส่งเสริมการขับเคลื่อนนวัตกรรมจากข้อมูลสำหรับภาคเอกชนมากขึ้น และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพทางธุรกิจและการลดต้นทุนการผลิตในภาพรวม

3) **ประโยชน์ต่อภาคประชาชน** เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการดิจิทัลภาครัฐที่ดีขึ้น เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลเปิดภาครัฐแบบดิจิทัล และนำข้อมูลไปพัฒนาหรือต่อยอดนวัตกรรมต่าง ๆ

2.3 แนวคิดการประเมินคุณภาพข้อมูล

จากผลการศึกษามาตรฐานและกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลพบว่า การมีกรอบประเมินคุณภาพข้อมูลที่ชัดเจนและกำหนดร่วมกันทั้งองค์กรให้เป็นมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน จะช่วยให้ทุกหน่วยงานคำนึงถึงมิติคุณภาพที่เชื่อมโยงกันตลอดกระบวนการจัดทำข้อมูล อันจะส่งผลให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพในทุกมิติที่จำเป็น และมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงอันเกิดจากคุณภาพข้อมูล ที่จะส่งผลให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจผิดและกระทบกับความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน และเพิ่มความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับระบบข้อมูล โดยกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลมีทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับหน่วยงาน ซึ่งเป็นแนวทางการประเมินคุณภาพข้อมูล โดยกำหนดมิติด้านคุณภาพของข้อมูล (Dimensions) สำหรับวัดคุณภาพข้อมูล รวมทั้งวิธีการและเครื่องมือประเมินคุณภาพข้อมูล สรุปสาระสำคัญดังนี้

1) **มาตรฐานและกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูล** ที่ใช้อ้างอิงในการจัดทำเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูล ดังนี้

ระดับ	มาตรฐานและกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูล
ระดับนานาชาติ (International Standard)	<ul style="list-style-type: none"> ■ ISO 8000-8:2015 Data quality — Part 8: Information and data quality: Concepts and measuring ■ UNGM: DATA QUALITY ASSESSMENT HANDBOOK ■ USAID: Data Quality Assessment (DQA) Checklist ■ Eurostat: Handbook on Data Quality Assessment Methods and Tools ■ IMF: Data Quality Assessment Framework (DQAF) ■ DAMA Guide
ระดับชาติ (National Standard)	<ul style="list-style-type: none"> ■ การบริหารจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย ■ กรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ
ระดับหน่วยงาน (Organization Standard)	เช่น Victoria State Government ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น

2) **มิติด้านคุณภาพของข้อมูล (Dimensions)** เปรียบเทียบองค์ประกอบคุณภาพข้อมูลตามกรอบธรรมาภิบาลกับมาตรฐานและกรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพบว่า มีความสอดคล้องและเป็นไปแนวทางเดียวกัน ซึ่งในแต่ละหลักการจะมีตัวชี้วัดที่ต่างกันไปตามเนื้อหาดังภาพ

Proposed Dimensions	กรอบธรรมาภิบาลข้อมูล	เกณฑ์ตาม GDI	สถิติทางการ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ	Australian Bureau of Statistics	United Nations: Statistics Division	Singaporean Government	Eurostat: Handbook on Data Quality
ความถูกต้อง และ สมบูรณ์ (Accuracy and Completeness)	Accuracy	Accuracy	Accuracy and Reliability	Accuracy	Accuracy	Accuracy	Accuracy
	Completeness	Completeness			Reliability		
		Credibility					
ความสอดคล้องกัน (Consistency)	Consistency	Consistency	Coherence and Comparability	Coherence	Coherence	Coherence	Coherence
		Conformance			Comparability		Comparability
ความเป็นปัจจุบัน (Timeliness)	Timeliness	Timeliness	Timeliness	Timeliness	Timeliness	Timeliness	Timeliness
			Punctuality		Punctuality		Punctuality
ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy)	Relevancy	Relevancy	Relevance	Relevance	Relevance	Relevance	Relevance
		Context					
ความพร้อมใช้ (Availability)	Availability	Availability	Accessibility	Accessibility	Accessibility	Accessibility	Accessibility
		Processability		Interpretability	Clarity	Interpretability	Clarity

3) วิธีการและเครื่องมือประเมินคุณภาพข้อมูล จากคู่มือวิธีการและเครื่องมือการประเมินคุณภาพสถิติ ได้อธิบายถึงวิธีการประเมินคุณภาพ หมายถึง แนวทาง/กลยุทธ์/เทคนิคที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ อาทิ การจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพ (Quality Indicators) การประเมินตนเอง (Self-Assessment) การตรวจประเมิน (Auditing) และ การรับรองมาตรฐานสากล (Certification) ในขณะที่ เครื่องมือประเมินคุณภาพ หมายถึง เครื่องมือและกระบวนการที่ใช้ในการรวบรวมรายงานและประเมินคุณภาพ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการนำวิธีการประเมินคุณภาพไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยจะเลือกเครื่องมือมาช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน เพื่อแสดงให้เห็นผลการประเมินคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงคุณภาพต่อไป เช่น รายงานคุณภาพ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ แบบประเมินตนเอง แบบตรวจประเมิน และ Quality tool เช่น PDCA cycle process flow chart control chart เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานสามารถอ้างอิงเพื่อเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสมได้

3. หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบและเครื่องมือการประเมินคุณภาพของข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้ในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการคุณภาพข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพอันจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

3.1 กรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

กรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ หรือ DQAF ที่จัดทำขึ้น เป็นแนวทางการประเมินคุณภาพข้อมูลเบื้องต้นตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ โดยจัดทำเกณฑ์ตัวชี้วัดคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ตามมิติคุณภาพข้อมูลตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐที่พิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพข้อมูลให้มีความเหมาะสมกับหน่วยงานภาครัฐ จัดทำเครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง และขอเสนอแนะสำหรับดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) เกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูล ตามมิติคุณภาพข้อมูล 5 มิติ ได้แก่ (1) ความถูกต้อง (2) ความสอดคล้องกัน (3) ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (4) ความเป็นปัจจุบัน และ (5) ความพร้อมใช้ ที่สอดคล้องตามองค์ประกอบในการประเมินคุณภาพข้อมูลตามกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ โดยแต่ละมิติ มีรายละเอียดและตัวชี้วัด (indicators) ดังต่อไปนี้

มิติคุณภาพข้อมูล	รายละเอียด	รายการตัวชี้วัด
ความถูกต้องและสมบูรณ์ (Accuracy and Completeness)	ประเมินเรื่องความถูกต้องแม่นยำ แหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ และมีกระบวนการตรวจสอบ	<ul style="list-style-type: none"> ■ มีแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ ■ มีกระบวนการหรือเครื่องมือตรวจสอบจุดผิดพลาดของข้อมูล ■ มีการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ■ มีวิธีเก็บข้อมูลมีความเป็นกลาง นำเชื่อถือ และไม่สร้างข้อมูลที่มีอคติ ■ มีการระบุค่านิยามและลักษณะข้อมูลที่ต้องการ
ความสอดคล้องกัน (Consistency)	ประเมินเรื่องรูปแบบของข้อมูล ความสอดคล้องกัน และมาตรฐานในการจัดทำข้อมูลของหน่วยงาน	<ul style="list-style-type: none"> ■ มีการเก็บข้อมูลภายใต้มาตรฐานข้อมูลเดียวกันหรือมาตรฐานข้อมูลที่สอดคล้องกัน ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกันได้ ■ มีการตรวจสอบรูปแบบข้อมูลภายในชุดข้อมูลเดียวกัน ■ ข้อมูลมีความเชื่อมโยงและไม่ขัดแย้งกัน ■ มีการใช้กฎ วิธีการตรวจวัดที่สอดคล้องกันทั้งหน่วยงาน รวมถึงหน่วยงานภายนอก ■ มีการกำหนดบทบาทและผู้รับผิดชอบข้อมูล
ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy)	ประเมินว่า เป็นข้อมูลที่ใช้ต้องการ หรือเป็นข้อมูลที่ต้องจำเป็นต่อทราบ มีความละเอียดเพียงพอเพื่อนำไปใช้งาน	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข้อมูลตรงตามความต้องการและวัตถุประสงค์ของการทำงาน ■ มีผลประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ และการปรับปรุงคุณภาพให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้
ความเป็นปัจจุบัน (Timeliness)	ประเมินเรื่องการเผยแพร่ข้อมูล การปรับปรุงข้อมูล และแผนเรื่องระยะเวลา	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข้อมูลมีการเผยแพร่ ส่งต่อตรงเวลา ■ ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบัน ■ ข้อมูลมีการเผยแพร่ข้อมูลในเวลาที่เหมาะสม ■ มีการจัดทำปฏิทินเผยแพร่ข้อมูล
ความพร้อมใช้ (Availability)	ประเมินความพร้อมใช้ของข้อมูล รวมไปถึงช่องทางในการขอ หรือใช้ข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> ■ ข้อมูลถูกจัดในรูปแบบที่พร้อมนำไปใช้งาน และเหมาะสมกับผู้ใช้งาน ■ มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงได้ โดยผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกตามสิทธิที่เหมาะสม ■ ข้อมูลสามารถอ่านด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ■ มีคำอธิบายข้อมูลที่ชัดเจน ■ มีคำอธิบายขั้นตอนการขอข้อมูลที่ไม่เผยแพร่

2) เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น (1) แบบตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Checklist) เพื่อตรวจสอบกระบวนการเตรียมข้อมูลที่มีคุณภาพ และ (2) แบบประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง (DQA Self-Assessment) เพื่อวัดผลลัพธ์ข้อมูล (Data Output) ตามมิติคุณภาพข้อมูล รวมทั้ง (3) แบบตรวจประเมินการควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล (Data Quality Monitoring and Control Checklist) ตามกระบวนการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ โดยเริ่มใช้สำหรับการประเมินคุณภาพข้อมูลในประเภทข้อมูลระเบียบ (Record) และ/หรือ Tabular Format Data ที่อยู่ใน Database ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและหน่วยงานภาครัฐมีการใช้งานเป็นประจำ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลไปปฏิบัติจริงในหน่วยงาน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(1) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรตรวจสอบให้แน่ใจว่า ผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับ คำจำกัดความ/ค่านิยมของตัวชี้วัด โดยสามารถตรวจสอบจากเอกสารอ้างอิงการประเมินคุณภาพข้อมูล และขอให้ชี้แจงประเด็นที่ยังมีความไม่ชัดเจนหรือคลุมเครือก่อนที่จะดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูล

(2) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรมีเอกสารวิธีการรวบรวมข้อมูลก่อนทำการประเมินคุณภาพข้อมูล ซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวควรปรากฏอยู่ในแผนการดำเนินงานที่เป็นไปตามภารกิจของหน่วยงานตามเอกสารอ้างอิงเอกสารอ้างอิงการประเมินคุณภาพข้อมูลในแต่ละตัวชี้วัด และควรมีคำอธิบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือแนวปฏิบัติที่มีการประกาศ เผยแพร่ก่อนการประเมินคุณภาพข้อมูลว่า ข้อมูลที่ได้รับการประเมินคุณภาพควมมีการรวบรวมข้อมูลอย่างไร

(3) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูลตามเกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินตามที่เจ้าของข้อมูลกำหนด ทั้งนี้ เจ้าของข้อมูลควรกำหนดเกณฑ์และวิธีการตรวจประเมินให้ชัดเจน และชี้แจงให้ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลรับทราบและทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนทำการประเมินคุณภาพข้อมูล

(4) หน่วยงานเครือข่าย/ผู้รับจ้างที่ร่วมดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูลควรมีไฟล์วิธีการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานที่เป็นเอกสารว่า หน่วยงานกำลังรวบรวมข้อมูลตามวิธีการดังกล่าว

(5) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรบันทึกชื่อและตำแหน่งของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดในการประเมินคุณภาพข้อมูล

(6) หน่วยงานเครือข่าย/ผู้รับจ้างควรสามารถให้เอกสาร อาทิ กระบวนการ บุคคลที่ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง วันที่ประเมิน บุคคลที่พบ/กิจกรรมที่ดำเนินการ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นหลักฐานที่อธิบายได้ว่ามีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่น่ามารายงาน (หมายเหตุ การตรวจสอบความถูกต้องของหน่วยงานเครือข่าย/ผู้รับจ้างควรเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง)

(7) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรมีสามารถทบทวนไฟล์/บันทึกการดำเนินงานของหน่วยงานเครือข่าย/ผู้รับจ้างเทียบวิธีการรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้แผนการดำเนินงาน และควรมีการระบุ/อธิบายปัญหาด้านคุณภาพข้อมูล รวมทั้งประเด็นข้อค้างถึงเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลในรายงานผลการดำเนินงาน

(8) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลควรจัดทำรายงานสรุปเกี่ยวกับข้อจำกัดที่พบ และแผนปฏิบัติการซึ่งระบุระยะเวลาดำเนินการและความรับผิดชอบเพื่อกำหนดข้อจำกัดที่ควรได้รับการจัดการ

3.2 เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง

1) **แบบตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Checklist)** จัดทำขึ้นเพื่อแนะนำเครื่องมือสำหรับทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลเพื่อใช้ดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูลขององค์กรให้สมบูรณ์ ด้วยการใช้งานแบบตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล (DQA Checklist) ซึ่งมีการละเอียดที่จะช่วยให้การตรวจสอบกระบวนการเตรียมข้อมูลและคุณภาพข้อมูลใน 5 มิติ ได้แก่ ความถูกต้องและสมบูรณ์ (Accuracy and Completeness) ความสอดคล้องกัน (Consistency) ความเป็นปัจจุบัน (Timeliness) ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy) ความพร้อมใช้ (Availability) ในการใช้งาน **ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล** ควรต้องทำความเข้าใจข้อเสนอแนะสำหรับดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูล และดำเนินการกรอกรายละเอียดในรายงานคุณภาพ จากนั้นดำเนินการตรวจประเมินคุณภาพข้อมูลตามรายการในแต่ละมิติของตัวชี้วัด โดยสามารถนำผลจาก DQA Self-Assessment มาประกอบการตรวจประเมิน และใช้เป็นหลักฐานประกอบในการตรวจประเมินการควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล

2) **แบบประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง (DQA Self-Assessment)** มีวัตถุประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐใช้สำหรับประเมินคุณภาพข้อมูลภายในหน่วยงานผ่านเกณฑ์คุณภาพข้อมูลทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ความถูกต้องและสมบูรณ์ ความสอดคล้องกัน ความเป็นปัจจุบัน ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และความพร้อมใช้ โดยเป็นการประเมินตนเอง (Self-assessment) เบื้องต้นเพื่อให้ทราบว่าข้อมูลภายในหน่วยงานมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด และควรปรับปรุงหรือพัฒนาในมิติใดบ้างเพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศ ในมิติต่าง ๆ ได้ ในการใช้งาน **เจ้าของข้อมูล (Data Owner)** ควรพิจารณาข้อมูลภาพรวมของหน่วยงานทำความเข้าใจเกณฑ์และคำอธิบาย และทำการประเมินคุณภาพข้อมูล โดยกรอกค่าคะแนนในแต่ละมิติของตัวชี้วัด (Indicators) จากนั้นระบบจะประมวลผลตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพข้อมูลในแต่ละมิติ และจะแสดงผลในรูปแบบ Radar Graph และจัดพิมพ์แบบประเมินส่งให้ทีมผู้ประเมินเพื่อใช้ประกอบการตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล

3) **แบบตรวจประเมินการควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล (DQC Checklist)** เป็นการรายงานผลสรุปของทีมผู้ประเมินคุณภาพโดยตรงสำหรับการจัดการเพื่อประกันความคุ้มค่าของการจัดสรรงบประมาณ และเพื่อการตัดสินใจใช้ทรัพยากรข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการจัดเตรียมข้อมูลหลักฐานในขอบเขตของการจัดการคุณภาพข้อมูลสำหรับแจ้งให้ทราบและใช้งานกันทั่วทั้งหน่วยงาน โดยได้จัดทำจากข้อมูลกระบวนการจัดการคุณภาพ/กลยุทธ์ด้านคุณภาพข้อมูลขององค์กรเพื่อกำหนดเป็นมาตรฐาน โดยประเมินระดับความสำเร็จเปรียบเทียบกับแต่ละรายการตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล ซึ่งแบบตรวจประเมินนี้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการที่มีความเสี่ยงปานกลาง หรือความเสี่ยงสูงที่ต้องได้รับการจัดการ/ลดความเสี่ยง ทั้งนี้ควรมีหลักฐานแนบเพื่อสนับสนุนการเลือกตัวเลือกนั้น ๆ โดยเฉพาะในส่วนพบว่ามีความเสี่ยงปานกลาง หรือ ความเสี่ยงสูง (มีบางส่วน หรือ ไม่มี) พร้อมทั้งระบุรายละเอียดแผนปฏิบัติงาน (Action Plan) เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าว รวมถึงกำหนดระยะเวลาเป้าหมายที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายสู่ความเสี่ยงต่ำได้ ซึ่งการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติจะมีการตรวจสอบจากทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล/คณะกรรมการตรวจสอบและรับรองอย่างน้อยทุก 6 เดือน ในการใช้งาน **ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล/เจ้าของข้อมูล (Data Owner)** ทำความเข้าใจคำชี้แจงและกรอกแบบตรวจประเมินให้ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเจ้าของข้อมูลกรุณาส่งกลับให้ทีมผู้ประเมินผลภายในระยะเวลาที่กำหนด

ทั้งนี้ สามารถศึกษารายละเอียดและดาวน์โหลดเครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเองเพื่อใช้งานได้ตามภาคผนวก ก และสำหรับประเภทข้อมูลสถิติสามารถใช้หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ในการประเมินคุณภาพข้อมูลได้ตามภาคผนวก ข

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเองสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้ในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ข้อมูลภาครัฐ ประกอบด้วย

1) แบบตรวจประเมินคุณภาพ (DQA Checklist) เพื่อตรวจสอบกระบวนการเตรียมข้อมูลที่มีคุณภาพ สำหรับ **ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล**

2) แบบประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเอง (DQA Self-Assessment) เพื่อวัดผลลัพธ์ข้อมูล (Data Output) ตามมิติคุณภาพข้อมูล สำหรับ **เจ้าของข้อมูล (Data Owner)**

3) แบบตรวจประเมินการควบคุมและติดตามคุณภาพข้อมูล (DQC Checklist) ตามกระบวนการจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ สำหรับ **ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล / เจ้าของข้อมูล (Data Owner)** โดยใช้สำหรับประเมินคุณภาพข้อมูลในประเภทข้อมูลระเบียบ (Record) และ/หรือ Tabular Format Data ที่อยู่ใน Database ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและหน่วยงานภาครัฐมีการใช้งานเป็นประจำ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำเกณฑ์การประเมินคุณภาพข้อมูลไปปฏิบัติจริงในหน่วยงาน

คำแนะนำในการใช้งาน

1) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล ควรต้องทำความเข้าใจข้อเสนอแนะสำหรับดำเนินการประเมินคุณภาพข้อมูล และดำเนินการ กรอกรายละเอียดในรายงานคุณภาพ จากนั้นดำเนินการตรวจประเมินคุณภาพข้อมูลตามรายการในแต่ละมิติของตัวชี้วัดใน DQA Checklist โดยสามารถนำผลจากประเมิน DQA Self-Assessment มาประกอบการตรวจประเมิน และใช้เป็นหลักฐานประกอบใน DQC Checklist

2) เจ้าของข้อมูล (Data Owner) ควรพิจารณาข้อมูลภาพรวมของหน่วยงาน และทำความเข้าใจ DQA Self-Assessment ในส่วนที่ 1 เกณฑ์และคำอธิบาย จากนั้นทำการประเมินคุณภาพข้อมูลในส่วนที่ 2 โดยกรอกค่าคะแนนในแต่ละมิติของตัวชี้วัด (Indicators) จากนั้นให้นำค่าคะแนนที่ได้จากการประเมินไปกรอกใน Sheet การแสดงผล ระบบจะประมวลผลตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพข้อมูลในแต่ละมิติ และจะแสดงผลในรูปแบบ Radar Graph ทั้งนี้ กรุณานำส่งผลการประเมินให้ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตรวจประเมินคุณภาพข้อมูล

3) ทีมผู้ประเมินคุณภาพข้อมูล / เจ้าของข้อมูล (Data Owner) ทำความเข้าใจคำชี้แจงและกรอก DQC Checklist ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเจ้าของข้อมูลกรุณาส่งกลับให้ทีมผู้ประเมินผลภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อจัดทำรายงานสรุปผลการตรวจประเมินให้ผู้บริหารรับทราบและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการจัดการคุณภาพข้อมูลของหน่วยงานต่อไป

ทั้งนี้ สามารถสแกน QR Code เพื่อดาวน์โหลดเอกสารเครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเองสำหรับหน่วยงานภาครัฐ และดูตัวอย่างรายงานการประเมินคุณภาพข้อมูลด้วยตนเองได้ด้านล่างนี้

เครื่องมือการประเมินคุณภาพข้อมูล

ตัวอย่างรายงานการประเมินคุณภาพข้อมูล

ภาคผนวก ข หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ผลิตข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นของประเทศ (Fundamental Statistics) ตามหลักวิชาการสถิติ และเป็นหน่วยงานกลางที่มีภารกิจในการบริหารจัดการระบบสถิติของประเทศให้เป็นเอกภาพ เพื่อให้ประเทศมีสถิติที่สำคัญต่อกำหนดนโยบาย ติดตามประเมินผล และการนำเสนอสถานการณ์ของประเทศ หรือเรียกว่า “สถิติทางการ” (Official Statistics) ซึ่งสถิติดังกล่าวต้องเป็นสถิติที่มีระบบการผลิตถูกต้องตามหลักการที่วางไว้อย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐานคุณภาพที่กำหนด รวมถึงเป็นสถิติที่มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง (Reference) ที่มีความน่าเชื่อถือสูงสำหรับประเทศ ดังนั้นหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการจึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถิติให้มีคุณภาพในภาพรวมของประเทศ

คุณภาพสถิติ คือ “สถิติที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้หรือเหมาะสมกับวัตถุประสงค์/การนำไปใช้ โดยมีกระบวนการผลิตสถิติที่ดีตามหลักวิชาการ ถูกต้อง เชื่อถือได้ ทันเวลา สอดคล้อง และมีมาตรฐาน” โดยหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการ ได้รับการพัฒนาขึ้นจากกรอบเชิงนโยบายที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้แต่ละประเทศนำไปปฏิบัติ คือ หลักการพื้นฐานสถิติทางการ 10 ประการ (The Fundamental Principles of Official Statistics: FPOS) ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการดังกล่าวเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2562

โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถิติทางการตามแนวคิดที่ว่า “การพัฒนาสถิติทางการตามแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทยยึดหลักที่อ้างอิงตามหลักการพื้นฐานสถิติทางการตามมาตรฐาน UN โดยขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพสถิติทางการผ่านหลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทย (Thailand Code of Practice: TCoP)” เพื่อเป็นกรอบการประเมินคุณภาพสถิติทางการที่พัฒนาขึ้นตามกรอบมาตรฐานสากล เช่น การจัดการคุณภาพแบบองค์รวม (Total Quality Management: TQM) กรอบการประกันคุณภาพของประเทศ (National Quality Assurance Framework: NQAF) ขององค์การสหประชาชาติ กรอบการประเมินคุณภาพข้อมูล (Data Quality Assessment Framework: DQAF) ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หลักปฏิบัติสถิติยุโรป (European Statistics Code of Practice: CoP) และหลักปฏิบัติสถิติอาเซียน (ASEAN Community Statistical System (ACSS) Code of Practice)

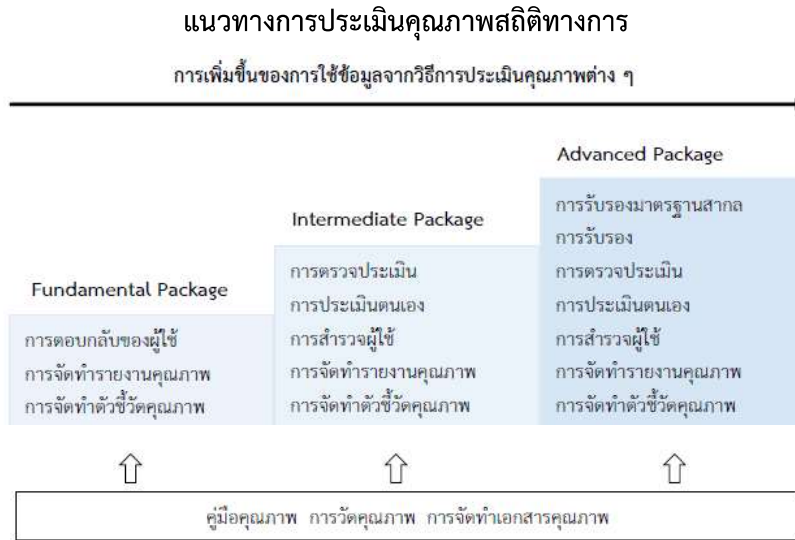
การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพสถิติทางการของประเทศไทยสู่การปฏิบัติ

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้นำหลักการพื้นฐานของสถิติทางการมาถอดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทย (Thailand Code of Practice: TCoP) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพสถิติทางการสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนา การผลิต การเผยแพร่ และการให้บริการสถิติทางการอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ ซึ่ง TCoP ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน (Institutional Environment) กระบวนการทางสถิติ (Statistical Processes) และผลผลิตทางสถิติ (Statistical Output) 9 หลักปฏิบัติ คือ

- 1) ความเป็นอิสระและความเป็นมืออาชีพ
- 2) การรักษาข้อมูลเป็นความลับโดยเคร่งครัด
- 3) ความถูกต้องของระเบียบวิธีทางสถิติ
- 4) กระบวนการสถิติที่เหมาะสม
- 5) ตรงตามความต้องการของผู้ใช้

- 6) ความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้
- 7) ความเหมาะสมของเวลาและการตรงต่อเวลา
- 8) ความสอดคล้องและสามารถเปรียบเทียบได้
- 9) การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

เมื่อหน่วยสถิติมีการวางแผนและนำ TCoP ไปดำเนินการแล้ว หน่วยสถิติจำเป็นต้อง “ประเมินคุณภาพ” ขึ้น เพื่อให้ข้อมูลสถิติที่ผลิตได้มีคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างครบถ้วน และสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้งานว่าจะได้รับข้อมูลสถิติที่มีคุณภาพและมีการปรับปรุงคุณภาพอยู่เสมอ

หน่วยสถิติที่จะประเมินคุณภาพควรกำหนดมาตรฐานการจัดทำสถิติตามกระบวนการที่สำคัญ และจัดเตรียมข้อมูลที่ต้องจัดเก็บสำหรับใช้ในการประเมินคุณภาพ โดยระบุนโยบาย กลยุทธ์ และวัตถุประสงค์การประเมินคุณภาพให้ชัดเจน รวมถึงกำหนดนิยามของคุณภาพ คุณลักษณะของสถิติทางการที่มีคุณภาพดีหรือมีคุณภาพที่ยอมรับได้ โดยในระยะแรกควรจัดทำคู่มือคุณภาพ (Quality guidelines) ที่ระบุเนื้อหากลยุทธ์ วัตถุประสงค์ นิยามคุณภาพ หลักปฏิบัติ วิธีการประเมินคุณภาพ และอธิบายแนวทางการประเมินคุณภาพของหน่วยสถิติที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หลังจากนั้นเมื่อถึงเวลาประเมินคุณภาพก็นำคู่มือฉบับนี้ไปใช้อ้างอิงเพื่อตรวจสอบกระบวนการสถิติและข้อมูลสถิติที่ต้องการประเมิน โดยมีแนวทางการประเมินคุณภาพสถิติทางการ 3 ชั้น ดังนี้

- **ขั้นพื้นฐาน (Fundamental Package)** ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพ การจัดทำรายงานคุณภาพ และความคิดเห็นจากการตอบกลับของผู้ใช้
- **ขั้นกลาง (Intermediate Package)** เป็นการพัฒนาและวัดคุณภาพในขั้นพื้นฐานให้มีความชัดเจนและเข้มข้นเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพิ่มการประเมินตนเองและการตรวจประเมินเข้ามา
- **ขั้นสูง (Advanced Package)** เป็นการพัฒนาและวัดคุณภาพในขั้นกลางอย่างเข้มข้นและเพิ่มวิธีการรับรองและการรับรองมาตรฐานสากลเข้ามา เพื่อเป็นการประกาศให้ทราบถึงว่าข้อมูลสถิติที่ได้นั้นมีคุณภาพ

ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้พัฒนาเครื่องมือการประเมินคุณภาพสถิติทางการ เช่น แบบสอบถาม ความพึงพอใจที่มีต่อสถิติของผู้ใช้ แบบประเมินคุณภาพสถิติด้วยตนเอง รายงานคุณภาพสถิติ ตัวชี้วัดคุณภาพสถิติ กระบวนการผลิตสถิติที่เป็นมาตรฐานสากล เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐใช้ในการตรวจสอบและควบคุมการบริหารจัดการสถิติทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในเชิงนโยบายและการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มคุณค่าในการให้บริการภาครัฐ และต่อยอดการพัฒนาของประเทศในมิติต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้สถิติทางการ โดยสามารถศึกษารายละเอียดและใช้เครื่องมือการประเมินคุณภาพสถิติทางการ หรือปรึกษาขอรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ <https://qa.smp.nso.go.th>

บรรณานุกรม

- [1] ประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563) เรื่องธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ประกาศ ณ วันที่ 12 มีนาคม 2563 คัดจากราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 74 ง วันที่ 31 มีนาคม 2563.
- [2] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561) การบริหารจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย. Retrieved from <https://qa.smp.nso.go.th/evaluation/overview>
- [3] ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557) ผลการศึกษากรอบคุณภาพข้อมูลสำหรับงานสถิติ
- [4] International Organization for Standardization. (2015). Data quality — Part 8: Information and data quality: Concepts and measuring (ISO 8000-8:2015)
- [5] Victoria State Government. (2018-2021) Data Quality Guideline Information Management. Framework Retrieved from <https://www.vic.gov.au/sites/default/files/2019-07/IM-GUIDE-09-Data-Quality-Guideline.pdf>
- [6] UNGM. (2017) DATA QUALITY ASSESSMENT HANDBOOK. Retrieved from <https://www.ungm.org/UNUser/Documents/DownloadPublicDocument?docId=945103>
- [7] USIAD. (2016) USAID RECOMMENDED DATA QUALITY ASSESSMENT (DQA) CHECKLIST. Retrieved from <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1865/201sae.pdf>
- [8] DAMA-UK. (2013) The Six Primary Dimensions for Data Quality Assessment-Defining data quality dimensions. United Kingdom: The premier organization for data professionals in the UK.
- [9] IMF. (2012/2003) Data Quality Assessment Framework. Retrieved from <https://dsbb.imf.org/dqrs/DOAF>
- [10] DUCEN IQ. (2019) Quality data = Quality results: Why Data Quality Management matters. Retrieved from <https://blog.ducenit.com/data-quality-management>